

Lausunto

02.05.2026

Asia: VN/25987/2023

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi tartuntatautilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Musiikin luovan alkutuotannon kirjallinen lausunto koskien luonnosta hallituksen esitykseksi tartuntatautilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

VN/25987/2023

Musiikin luova alkutuotanto kokoaa yhteen Teoston, Suomen Musiikintekijät, Suomen Säveltäjät sekä Suomen Musiikkikustantajat. Yhteensä kokoonpano edustaa yli 44 000 säveltäjää, sanoittajaa ja musiikkikustantajaa.

Musiikin luova alkutuotanto kiittää sosiaali- ja terveysministeriötä mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi tartuntatautilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi ja esittää näkemyksensä seuraavaa:

Musiikkiala on voimakkaan keskinäisriippuvainen ala. Siksi Covid-19-pandemian aikaiset rajoitukset vaikuttivat suoraan paitsi elävään musiikkiin, myös musiikin tekijöihin, esittäjiin ja lukuisiin muihin musiikkialan toimijoihin. Näiden vaikutusten huomiointi on keskeisen tärkeää, jotta elinkeinovapaus

ja suomalaisen kulttuurikentän elinvoima voidaan turvata jatkossa paremmin kuin edellisen pandemian aikaan. Ei riitä, että päätöksenteossa huomioidaan vaikutukset tapahtuma-alaan, vaan samalla on tunnistettava toimien laajemmat vaikutukset yrityksiin ja muihin toimijoihin, joiden elinkeino on suoraan riippuvainen tapahtuma-alasta.

Kevyen musiikin tekemisestä ei tyypillisesti makseta tekovaiheessa mitään, vaan tekijöiden tulot syntyvät musiikin kuuntelusta ja esittämisestä tekijänoikeustulojen kautta. Suoratoistopalveluiden yleistymisen myötä moni musiikin tekijä saa kuuntelukerroista aiempaa pienemmän korvauksen, jolloin taustamusiikin ja elävän musiikin merkitys tekijänoikeuskorvausten kertymisessä korostuu entisestään.

Näistä syistä Covid-19-pandemian aikaan tehty päätös rajoittaa musiikkia soittavien ravintoloiden liiketoimintaa sekä musiikkiesitysten järjestämistä johti suoriin taloudellisiin menetyksiin myös musiikin tekijöiden ja kustantajien kohdalla. Jatkossa taloudellisten korvausten pitäisikin olla saavutettavia myös niille toimijoille, jotka kärsivät suoraan rajoitusten vaikutuksista.

Tausta: Elävän musiikin ala covid-19-pandemiassa

Covid-19-pandemian aikana laajaa kulttuurin kenttää ja koko tapahtuma-alan elinkeinotoimintaa rajoitettiin historiallisella tavalla. Suomessa kokoontumisvapautta rajoitettiin ensin kieltämällä 12.3.2020 yli 500 hengen yleisötapahtumat ja sitten 17.3.2020 yli 10 hengen julkiset kokoontumiset. Samalla hallitus sulki lukuisia julkisia tiloja ja toimintoja, joissa suurempia kokoontumisia tapahtuu. Rajoituksen vuoksi myös lukuisat yksityiset tahot sulki ovensa yleisöltä.

Keväällä 2020 peruttiin koko seuraava festivaalikesä. Suomessa järjestetään pelkästään joka kesä ajalla kesäkuu – elokuu noin 500 rytmimusiikkifestivaalia. Kesällä 2020 ei järjestetty yhtään. Myös 170 tanssilavapaikkaa sulki kyseisenä kesänä ovensa. Myös muut elävän musiikin esityspaikat – keikkapaikat, klubit ja konserttitalit joutuivat tiukkojen koronarajoitusten alle.

Noin 400 säännöllistä keikkatoimintaa harjoittavaa elävän musiikin esityspaikkaa sulki ovensa tai toimi koronapandemian aikana erityisten, vaihtelevien ja ennakoimattomien rajoitustoimien ohjaamana. Pandemiaa edeltävänä vuonna 2019 Suomessa järjestettiin noin 20 000 keikkaa ja konserttia erilaisissa elävän musiikin esityspaikoissa. Vuonna 2020 valtaosa näistä jäi toteutumatta.

Pandemia-aikana elävän musiikin tapahtumiin kohdistui erilaisia rajoituksia. Yleisötilaisuuksia ja ravitsemusliikkeitä säänneltiin alueellisesti ja pandemiatilanteen muuttuessa varsin moninaisin toimenpitein. Elävän musiikin alalle yksi merkittävimmistä rajoittamiseen liittyvistä toimenpiteistä oli riskipotentialin arviointimalli ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen valmisteleva riskipotentialin arviointitaulukko, niin kutsuttu ”räkäindeksi”.

Vuonna 2021 tartuntatautilakiin päivitettiin rajoitustoimia, jotka perustuvat mainittuun THL:n arviointitaulukkoon. Arviointimalli määritteli korkeariskiseksi ammattimaisen konserttijärjestämisen. Sen suosittamat rajoitukset kohdistuivat epäloogisesti vain ammattimaisesti elinkeinoaan harjoittaviin toimijoihin. Rajanveto muuhun konserttijärjestämiseen jäi läpinäkymättömäksi ja epäselväksi ja siten vaikeasti ennakoitavaksi. Rajoitusten kohdennus vain ammattimaisesti elinkeinoaan harjoittaviin toimijoihin oli myös epälooginen, sillä juuri ammattimaisilla toimijoilla olisi ollut harrastuspohjaisia toimijoita paremmat edellytykset ja osaaminen terveysturvalliseen musiikkitapahtumien järjestämiseen.

Arviointimalli esitti muun muassa sellaisen musiikki- ja konserttitoiminnan, jossa ei ole määriteltyjä istumapaikkoja, vaarallisempaa ja korkeariskisempänä, kuin minkään muun yhteiskunnan toiminnon. Myös ulkona järjestettävät festivaalit se luokitteli korkean riskin toiminnaksi.

Arviointimalli ei ottanut huomioon terveysturvallisuuden kanssa yhteistyössä kehitettyjä terveysturvallisuustoimia. Arviointitaulukon tieteellistä tausta-aineistoa ei ole julkaistu.

Musiikin luova alkutuotanto kannattaa tartuntatautilain uudistamista

Edellä kuvatuista syistä on keskeisen tärkeää, että tartuntatautilainsäädäntöä uudistetaan Covid-19-pandemiasta saatujen kokemusten perusteella. Erityisen tärkeää on huomioida koronapolitiikan laajamittaiset vaikutukset suomalaiseen taiteeseen ja kulttuuriin sekä erityisesti musiikkialaan, joka kärsi rajoitustoimista välittömästi ja laajamittaisesti mutta jäi vaille riittäviä korvauksia.

Musiikkialaan kohdistuvat rajoitukset vaikuttavat suoraan perustuslaissa turvattuihin kokoontumisvapauteen ja elinkeinovapauteen. Lisäksi toimilla on suoria vaikutuksia suomalaisten kulttuurisiin oikeuksiin ja hyvinvointiin, joiden edistämisessä musiikkialalla on keskeisen tärkeä rooli. Covid-19-pandemian aikaiset rajoitukset aiheuttivat merkittäviä taloudellisia ja toiminnallisia vaikutuksia musiikkialalle. Siksi tulevassa lainsäädännössä rajoitustoimien perusteet ja soveltamisedellytykset tulee muotoilla mahdollisimman selkeästi, ennakoitavasti ja tarkkarajaisesti. Rajoituksia on syytä asettaa vain välttämättömästä syystä tartuntojen ehkäisemiseksi.

Luovan alan elinkeinotoiminnan ominaispiirteet on syytä tunnistaa, jotta rajoitustoimet ja niiden vaikutusten taloudellinen kompensointi on jatkossa oikeasuhtaista, vaikuttavaa ja oikein kohdennettua. Näin tartuntatautiin leviämistä pystytään hillitsemään ilman kohtuuttomia vaikutuksia yksittäisiin yrityksiin tai muihin toimijoihin.

Terveysturvallisuus toteutuu parhaiten yhteistyön kautta

Parhaiten pandemian taltuttaminen onnistuu, kun julkishallinto ja luovat alat toimivat yhdessä tehokkaimpien toimien tunnistamiseksi ja toteuttamiseksi. Ennen kokoontumisia koskevien rajoitusten käyttöönottoa tulee arvioida mahdollisuudet toteuttaa elävän musiikin tilaisuuksia turvallisesti esimerkiksi hygienia- ja tilajärjestelyiden avulla.

Elävän musiikin toimijoiden kanssa tehtävän viranomaisyhteistyön lisäksi tarvitaan tehokasta ja ennakoivaa viestintää sekä neuvontaa. Näin yrittäjät ja muut toimijat pystyvät toteuttamaan ennaltaehkäisyä mahdollisimman laajasti, mikä auttaa välttämään tarvetta tiukemmille rajoituksille. Siksi musiikin luova alkutuotanto kannattaa uudistuksen tavoitetta tehdä torjuntatoimien käytöstä riskiperusteista ja oikeasuhtaista.

Suhtaudumme myönteisesti esitysluonnoksessa (70–79 §) omaksuttuun kolmiportaiseen reagointimalliin, jossa tartuntatautilanteisiin vastataan asteittain kiristyvin toimenpitein. Porrastettu lähestymistapa on musiikkialan näkökulmasta perusteltu, koska se lisää sääntelyn ennakoitavuutta ja mahdollistaa yrityksille paremman varautumisen tilanteen kehittymiseen. Mallin toimivuus edellyttää kuitenkin, että siirtymiselle portaasta toiseen asetetaan selkeät ja läpinäkyvät kriteerit ja elinkeinoelämälle viestitään muutoksista ennakoivasti mahdollisimman hyvissä ajoin.

Rajoitustoimien riskiperusteinen alueellinen kohdennus on perusteltua. Samalla on varmistettava, että alueelliset viranomaiset tulkitsevat ja soveltavat säännöksiä yhdenmukaisesti koko maassa. Mikäli olosuhteet eri alueilla ovat samankaltaiset, eri alueiden toimijat eivät saa joutua perusteettomasti eriarvoiseen asemaan alueellisten päätösten vuoksi.

Mahdollisten rajoitustoimien tulee olla ajallisesti rajattuja ja niiden tarvetta sekä laajuutta tulee arvioida säännöllisesti. Toimien onnistunut kohdentaminen edellyttää ajantasaista epidemiologista tietoa, jonka perusteella rajoituksia voidaan purkaa välittömästi, kun niiden perusteet eivät enää täyty. Tämän tiedon tulee olla avoimesti saatavilla, jotta elävän musiikin toimijat pystyvät

ennakoimaan tulevaa sekä edistämään terveysturvallisuutta tarpeen mukaan omilla toimillaan. Tiedontuotanto, viestintä ja vuoropuhelu edellyttävät riittävää resursointia toteutuakseen tavalla, joka tukee tehokkaasti niin terveysturvallisuutta kuin suomalaisten elinkeinovapauden ja kulttuuristen oikeuksien toteutumista myös pandemia-aikaan.

Luovat alat samalle viivalle muiden alojen kanssa

Luova ala ja erityisesti alan yrittäjät jäivät Covid-19-pandemian aikaan väliinputoajiksi, sillä luovia aloja tai muuta kokoontumislailla säädeltävästä toiminnasta riippuvaista elinkeinotoimintaa ei tunnustettu riittävällä tavalla elinkeinoksi, jonka rajoittamista tulee punnita suhteessa perustuslain turvaamaan elinkeinovapauteen. Musiikkitapahtumat käsitettiin tartuntatautilaissa ainoastaan yleisötilaisuuden määritelmän, ei elinkeinomääritelmän kautta. Lopulta se johti elinkeinojen keskenään erilaiseen kohteluun.

Yrityksille suunnattu kompensatio oli kohdennettu tavalla, joka ei huomioinut luovien alojen ominaispiirteitä, kuten alan verkostomaisuutta ja yksinyrittäjien korostuneen suurta osuutta alan toimijoista. Siksi on tärkeää, että korvausten perusteet säädetään laissa mahdollisimman tarkasti ja yhdenvertaisesti - myös luovien alojen ja elävän musiikin erityispiirteet huomioiden.

Kulttuuritoimijoita tuettiin pandemia-aikana pääasiallisesti opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta. Samalla alalla toimii kuitenkin elävä ja nopeasti kasvava yrityskenttä, jonka tulee jatkossa olla oikeutettu yrityksille suunnattuihin korvauksiin yhdenvertaisesti suhteessa muiden alojen yrittäjiin. Tämä edellyttää rajoittamista koskevien korjausten perusteiden kirjaamista tartuntatautilakiin mahdollisimman selkeästi ja tarkkarajaisesti. Näin luovien alojen tukeminen ei jää harkinnanvaraiseksi, läpinäkymättömäksi tai riittämättömäksi suhteessa muihin elinkeinoihin. Huomionarvoista on, että opetus- ja kulttuuriministeriölle varattu rahoitus koronakorvauksiin oli murto-osa suhteessa kompensatioon ja yritystukiin, joita jaettiin pääosin työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla.

Tartuntatautilain esitetty päivitys on tarpeellinen ja pääosin onnistunut

Yhdenvertaisuuden ja oikeudenmukaisuuden näkökulmasta on toimiva ratkaisu, että esityksessä tartuntatautilaiksi ei ole enää yhtäkään erillistä, vain yleisötilaisuuksia koskevaa pykälää. Yleisötilaisuuksia ei myöskään ole erikseen nostettu esille tehostetuista hygieniatoimenpiteistä ja toiminnan rajoittamisesta annetuissa pykälissä. Jatkossa onkin varmistettava, että erilliskohtelun sijaan elävää musiikkia ja muita tapahtumia koskevat päätökset tehdään samojen kriteerien pohjalta kuin muunkin elinkeinotoiminnan rajoitukset.

Musiikin luova alkutuotanto kannattaa hallituksen esitystä tässä lausunnossa esitetyin huomioin etenkin luovan alan erityispiirteiden huomioinnin merkityksen osalta.

Kokonaisuudessaan pidämme ehdotusta tapahtuma-alan kannalta merkittävänä askeleena samalle viivalle muun elinkeinotoiminnan kanssa.

Suomela Iiris
Musiikin luova alkutuotanto (Suomen Musiikintekijät, Säveltäjät,
Musiikkikustantajat, Teosto)